

Aprilgastcolumn Duinstichting door oud-WUR-onderzoeker Henri Prins:

'Een nuchtere blik op natuurbehoud blijft geboden'

De nieuwe gastcolumn voor de maand april voor de Duinstichting is geschreven door Henri Prins (Paterson, USA, 1956), gepensioneerd onderzoeker van Wageningen University & Research op gebied van Landbouw, Beleid en Milieu en schrijver van het rapport 'Natuur anno 2023: Vallen of opstaan?'

Henri Prins: 'Onze prachtige natuurgebieden staan momenteel in het middelpunt van wetenschappelijk onderzoek en politiek debat. De discussie draait om de vraag hoe we Moeder Natuur kunnen redden van een wisse dood. Men beweert dat we haar hebben overladen met voedingsstoffen, waardoor ze lijdt aan ernstige obesitas en op het punt staat te bezwijken onder een verstikkende deken, als een Big Fat Mama.

Dit alarmerende verhaal, verspreid door wetenschappelijke ecologen, is gretig overgenomen door sensatiezoekende media en verder uitgediept door activisten en politici. Het lijkt alsof de natuur op het punt staat in te storten door stikstof!

Nog steeds geen monitoring in 2024

Maar laten we eens kijken naar de feiten. De EU-habitatrichtlijn stelt duidelijk dat de natuur in de Natura2000-gebieden niet mag verslechteren. Sinds 2003 is Nederland verplicht om de kwaliteit van de natuur in deze 162 gebieden te handhaven. Echter, door nalatigheid zijn deze kwaliteiten niet gemeten! De onlangs uitgebrachte Natuurdoelanalyses hebben daarom niet aan kunnen geven hoe de kwaliteit zich heeft ontwikkeld en of we voldoen aan de eis van behoud van natuurkwaliteit. Vanwege het voorzorgsprincipe luidt dan de conclusie: "Verslechtering niet uit te sluiten wegens datagebrek". Met tijdig monitoren was deze schandalige nalatigheid te voorkomen geweest. Nog erger is dat zelfs anno 2024 nog steeds geen monitoring plaatsvindt op de afgesproken uniforme manier.

Op gebiedsniveau is het dus niet mogelijk om de natuurkwaliteit te volgen, maar wat als we Nederland nu eens als één groot natuurgebied beschouwen? Ecologen hebben een eenvoudige, praktische en goedkope methode ontworpen om de natuur te monitoren, waarbij een beperkt aantal kenmerkende soorten dienen als goede indicatoren voor de algehele kwaliteit van de natuur. Deze methode, vastgelegd in 2008 maar nooit toegepast, onthult verrassende resultaten. Sinds de aanmelding van Natura2000-gebieden is geen van de 521 vastgestelde soorten uit Nederland verdwenen. Sterker nog, vier eerder verdwenen soorten zijn teruggekeerd, terwijl 37% is toegenomen en 48% stabiel is gebleven. Slechts 14% van de soorten is trendmatig afgenomen, waarbij stikstof niet de belangrijkste drukfactor is, maar verdroging en natuurlijke processen. En zelfs blijkt dat uiterst stikstofgevoelige

planten beter stand hebben gehouden dan stikstofminnende planten. Slechts zeven soorten worden hoofdzakelijk getroffen door stikstof.

Tijd voor actieve bescheidenheid, Moeder Natuur is sterker dan de mens

Het is duidelijk dat de praktijkwaarnemingen niet overeenkomen met de conclusies van de ecologische wetenschap. Het verschil komt door hun sterke focus op drukfactoren, in het bijzonder op stikstof. Het Aeriusmodel berekent de stikstofbelasting in de natuurgebieden. Maar zowel Aerius als de Kritische Depositie Waarden (KDW) zijn niet erg nauwkeurig. In de praktijk is de stikstofdepositie al met 60% verminderd. Om ook te voldoen aan de KDW van de meest stikstofgevoelige natuur zou de depositie nog eens moeten worden gehalveerd. Gelukkig toont de praktijk aan dat een langdurige overschrijding van de KDW niet tot desastreuze gevolgen heeft geleid, zelfs niet voor de meest stikstofgevoelige soorten.

Met 162 N2000-gebieden, het EU-verslechteringsverbod, natuurherstelplannen en provinciale natuur- en landschapsprogramma's lijkt het streven naar een perfecte natuurlijke balans een nobel doel. Echter, het streven naar menselijke controle over de natuur is een illusie. De maakbaarheid van natuur is een contradictio in terminis. Het is tijd voor actieve bescheidenheid in ons streven naar harmonie met de natuur. Moeder Natuur heeft haar eigen wetten en krachten, die sterker zijn dan die van de mens. Laten we haar bewonderen, respecteren en van haar leren. De nuchtere cijfers tonen aan dat zij bezig is met een krachtig herstel. Als deze trend doorzet, kan zij binnen 10 tot 20 jaar het niveau van 1950 weer bereiken. Moeder Natuur, ga zo door!